

Ryggsmärta när sadeln inte

SADELINPASSNING DEL 1

Ett av de vanligare bekymren i hästvärlden är sadeltillpassningen. Många har svårt att hitta en sadel som passar hästen – och sedan ska den ju helst passa ryttaren också.

Tyvär kan konsekvenserna av en illa passande sadel vara allvarliga. På Åby veterinärklinik i Göteborg arbetar Kristin »Titti« Abrahamsson-Aurell som klinikchef. Hon är särskilt intresserad av hästarnas ryggar och har gått en veterinär vidareutbildning inom kiropraktik.

– Tyvärr är det vanligt att vi får in hästar som har fått problem på grund av sadeln. För det mesta märker ryttaren det genom att hästen har blivit stökig eller bråkig, den kanske stannar på hinder eller har svårt att galoppa. Det kan också hända att ryttaren ser att ryggmuskulaturen är dålig eller att hästen har smärta där.

Genom sin kombinerade utbildning som veterinär och kiropraktor kan Titti se helheten. En snedhet i ryggen behöver inte ha sin primära grund där, det kan vara något helt annat, till exempel en hälta som gör att hästen belastar snett och får symptom i ryggen. Därför är det viktigt att inte låsa sig vid något utan ha en öppen syn på hela hästen.

Nytt samarbete

Sedan en tid tillbaka samarbetar Åby veterinärklinik med sadelspecialisten och utprovaren Olof Ingdam.

– Det började med att vi fick hit patienter som blivit hitskickade av Olof, berättar Titti. Jag blev lite nyfiken på vem han var och tog kontakt.

– Nu har han haft utbildningar för vår personal i sadelutprovning och vi ber ofta våra ryggpatienter att ta med sadeln så vi kan ha med den i vår bedömning. Sedan har givetvis inte vi kompetensen att säga vad som är rätt eller fel, eller om sadeln behöver stoppas om eller bytas ut. Men vi kan i alla fall få en uppfattning om sadeln är en del av problemet.

– Jag ser många hästar med till exempel sned rygg, oliksidig muskulatur eller osymmetriska bogblad, bekräftar Olof.

– Många glömmar också att hästen också förändras över tid. En sadel som en gång passat perfekt kanske inte gör det efter ett tag, eftersom hästen vuxit, satt muskler, tappat muskler, blivit fetare eller magrare. Detta gör att sadeln orsakar problem.

Träningsprogram

De hästar som har sadelrelaterade ryggproblem ordinerar för det mesta ett träningsprogram som börjar med sex veckors arbete utan ridning. Titti rekommenderar lonkering i lång och låg form med ryggmuskulaturen sträckt, och givetvis tömkörning för dem som klarar av det. Även bukmuskulaturen är viktig för att hästen ska orka bära sig och sin ryttare.

– För dem som är orutinerade när det gäller just tömkörning brukar vi föreslå att de tar hjälp av någon som är mer kunnig. Vi kan dessutom rekommendera till exempel tömkörning i skritt i skog och mark. Även här har vi tagit hjälp utifrån – Anders Eriksson har varit här och utbildat vår personal i tömkörning för att vi ska veta vad

vi ska ordina.

– Arbete över bommar och cavalletti är ett annat bra sätt att stärka ryggen och framför allt bukmuskulerna.

– Under dessa sex veckor kan det hända att hästarna sätter så mycket muskler att de ökar en till två bomvidder, berättar Olof Ingdam. Därför är det klokt att vänta med att prova ut en ny sadel eller anpassa den man har tills hästen är frisk, smärtfri och har byggt upp sin muskulatur.

Lär sig läxan

En intressant reflexion som Titti har gjort gäller hur ägarna till hästar med ryggproblem skiljer sig från andra hästägare.

– För vissa åkommor, som kotledsbekymmer, ser vi samma ryttare som hela tiden återkommer med olika hästar. Med ryggar är det inte alls så. Den som en gång har haft ryggbesvär verkar i stället vara mer observant på detta framöver.

– Jag tror att en viktig orsak till det är att det blir en sådan avsevärd förbättring när hästen är smärtfri i ryggen och går med en sadel som passar.

Sadeln hindrar bogen

Ett vanligt bekymmer är att sadeln orsakar punkttryck.

– Sadeln ska fördela trycket jämnt, förklarar Olof. Dessutom har bommen en fjädrande funktion som ytterligare skonar hästens rygg genom att den fångar upp stötar. Fungerar inte detta kan belastningen på enstaka punkter bli alldeles för stor.

Ett annat problem är att sadeln hindrar bogbladets rörelse. Då kortar hästen steget och får svårt att röra sig, framför allt i trav. Ibland kan det vara så enkelt att sadeln är placerad för långt fram, ibland glider den fram eftersom den är fel tillpassad eller helt enkelt av fel modell för just den hästen.

– Dessutom avlar vi i dag för bättre gång, vilket gör att bogbladet sitter längre bak och är mer rörligt. Det kortar av den del av ryggen som vi kan lägga en sadel på, vilket gör det svårare att hitta en passande sadel, berättar Olof.

Nutidsproblem

Men varför har alla dessa problem uppkommit nu? För ett tjugotal år sedan hörde man sällan talas om sadelrelaterade problem, trots att inställningen till sadlar var en annan då.

– Nej, då kunde man ju spara ihop till sin Stübbensadel och gå och köpa den oprovad på mässan i Scandinavium, säger Titti och ler.

– Jag tror att det finns flera orsaker. Dels har våra diagnostiska metoder utvecklats med till exempel röntgen och ultraljud, vilket gör att vi är bättre på att se orsaken till bekymren. Kraven på de allra flesta hästar är mycket högre i dag än de var på den tiden, ryttarna har blivit mer ambitiösa. Det ligger också en del i vad Olof säger om aveln – dagens hästar är svårare att sätta sadel på rent exteriört.

– Dessutom har intresset för ryggar bland oss veterinärer ökat de senaste åren. För fem år sedan fanns det, såvitt jag vet, inga veterinärer med vidareutbildning inom kiropraktik. Det gör att mer saker upptäcks – en häst som i dag diagnosticeras med ryggproblem kanske då skulle ha blivit utdömd på grund av några av de symptom som blir följderna, till exempel kotledsinflammationer. **KAJSA EKEDAHL**

NY SERIE!

NY SERIE OM SADLAR

RIDSPORTS nya serie om sadlar och sadelinpassning i fyra delar:

1. Vad händer när sadeln inte passar?
2. Inpassning av hoppasaddlar
3. Inpassning av dressyrasaddlar
4. Guide till nyheter och prylar i sadelvälden.

Olof Ingdam har ägnat sig åt sadelinpassning i mer än 20 år. I vår nya serie om sadlar delar han med sig av sina kunskaper.

Veterinär Titti Abrahamsson-Aurell har vidareutbildat sig i kiropraktik, för att bättre kunna ta hand om hästar med ryggproblem. Ibland är dessa orsakade av en felaktigt inpassad sadel.

»Dagens hästar är svårare att sätta sadel på rent exteriört.«

FAKTA Olof Ingdam

Som tonåring var Olof Ingdam en flitig ryttare. Tillsammans med hustrun Aff startade han i slutet av 80-talet postorderförsäljning av kvalitetshästutrustning i företaget Ingdam's.

Namnet kommer från Affs far, som var Danmarks svar på Sören Nordin – en mycket känd travtränare. Han var dessutom känd för att vara kreativ och hitta på ny utrustning, en tradition som fortsatt på Ingdam's.

Med tiden har verksamheten blivit mer och mer inriktad på sadlar och sadeltillpassning, bland annat på grund av Olofs stora intresse för sadlar, hästens anatomi och prestation. Redan för dryga 20 år sedan började han åka runt och prova ut och specialanpassa sadlar, något han på den tiden var ganska ensam om. Nu för tiden reser han över 10 000 mil om året för att prova ut sadlar. På kundlistan finns många internationella toppryttare från hela Europa. Ingdam's samarbetar med veterinärer och kiropraktorer och fungerar även som sakkunnig för Allmänna Reklamationsnämnden i Danmark.